

J.C.M. Bräm.

--

Om Förhållandet mellan
S.k. og duthet.

1858

WIDENER

HN SØIZ I

www.libtool.com.cn

Scan
6664
535

Stan 6664.535

www.libtool.com.cn
HARVARD COLLEGE LIBRARY

FROM THE
George Schünemann Jackson
FUND

FOR THE PURCHASE OF BOOKS ON
SOCIAL WELFARE & MORAL PHILOSOPHY

GIVEN IN HONOR OF HIS PARENTS, THEIR SIMPLICITY
SINCERITY AND FEARLESSNESS

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

Om Forholdet imellem

Søren Kierkegaard og Luther.

Tagttagelser af en Vægmand,

udgivet af

J. C. M. Grun,

Cand. theol.

Kjøbenhavn.

F. H. Ebers Forlag.

Trykker: Borchgrevink.

www.libtool.com.cn

Om Forholdet imellem

www.libtool.com.cn

Søren Kierkegaard og Luther.

Tagttagelser af en Lægmand,

udgivne af

J. C. M. Ørum,

Cand. theol.

Kjøbenhavn.

J. H. Eibes Forlag.

Ehies Bogtrykkeri.

1858.

Scan 6667.535

✓
www.libtool.com.cn

Forord.

Hvad her bydes Publikum, gjør ikke Fordring paa at være andet end nogle simple Jagttagelser af en Lægmænd, der, ved at gjøre Bekjendtskab med Luthers Skrifter, ikke har kunnet undgaa at overrastes ved her at gjenfinde det, som, da det fremsattes af S. Kierkegaard, blev gjort til Gjenstand for en Fordømmelsesdom — af Lutheranere. Jeg skal villigt indrømme, at Jagttagelserne kunde være anstillede med større Lærdom og begrundede paa en mere udbredt Læsning i Luthers Skrifter end Tilfældet er med disse; imidlertid troer jeg, at det Udvalg jeg har gjort af Luthers Uttringer, er af den Betskaffenhed, at man ikke vil kunne beskylde mig for at have fremdraget og betonet noget, som var uvæsentligt for ham. Ligheden imellem de to Mænd kunde ogsaa være paavist i endnu flere Punkter end her er steet; men jeg troer, at de valgte Ligheds punkter ere af en saa væsentlig Natur, at de ville være tilstrækkelige til at belyse det hele Forhold; en til de mindste Enkeltheder gennemført Sammenligning bliver let smaalig og upaalidelig, og Hensigten var jo heller ikke at bevise, at Luther og S. Kierkegaard falde sammen.

Med Hensyn til Benævnelsen „Søren Kierkegaard“ maa jeg gjøre den Bemærkning, at jeg derved ikke, hvad

mange ynde, forstaaer „Fædrelands-Artiklerne“ og „Dieblikket“ alene, ej heller hvad andre ynde, disse i For-
ening med hans pseudonyme Skrifter alene, men jeg for-
staaer derved den hele Forfattervirksomhed fra Begyndelsen
til Enden, med Indbegreb altsaa, og vel at mærke, af
alle de opbyggelige Skrifter, hvilke det er en Urede-
lighed af hans Modstandere at udelukke af Betragtningen
og affærdige med den Bemærkning, at de indeholde
„Sandhedsmomenter“. At S. Kierkegaard kan og maa
opfattes som en Enhed, er nylig med Klarhed paavist af
Prof. R. Rielsen i hans Afhandling i „Nordiskt Univer-
sitets-Tidskrift“. Men ogsaa af en Modstander er dette
anerkjendt, og det af den Modstander, som har taget det
stærkeste Tilløb til at kuldkaste S. K's hele Livsanskuelse.
Det er i Skriftet: „Dr. Søren Kierkegaards Indøvelse i
Christendom, fremstillet og belyst af J. Paludan-Müller,
Sognepræst i Thisted“, at Forfatteren S. 9 udtaler sig
saaledes: „Det er derfor værd at lægge Mærke til, at
alle de Paaastande og Udtryk, hvorved Dr. S. K. i sin
seneste Optræden har vækket saa megen Opmærksomhed, ere vel-
bekjendte for enhver, der er fortrolig med hans tidligere
Skrifter. Det er kun enkelte ganske overvættede, som ere
komne til, f. Ex. Menedere, Menneſteædere o. Ig. Jøv-
rigt er det kun Anvendelsen, der er ny, og som gjør alt
det Gamle nyt ved Hjælp af Kategorien „Gjentagelse“. Det
afgjørende Spørgsmaal med Hensyn til nærværende
Sag bliver da: Er der Sandhed i den Livsanskuelse, Dr.
S. K. gjennem sit tidligere Forfatterſkab har fremstillet?
Er denne sand, saa har han ogsaa havt Ret i
sin seneste Optræden. Denne sidste var ifkun en
potentseret Gjentagelse af hans Livsanskuelse under et
Sammenstød med den Virkelighed, han mente tilfulde at

have gennemskuet." At Forfatteren i Slutningen af samme Skrift uden nærmere Forklaring siger det modsatte, nemlig S. 85: „Denne sidste Optræden var ingen følgerigtig Consequents af hans Livsanskuelse" og S. 86: „Men hvad nu Grunden har været, — saa er han bleven sig selv utro i det sidste sørgelige Afsnit af hans Liv," — synes at antyde, at disse to modsatte Meninger ere henstillede til Læserens behagelige Valg. Jeg vælger da den første Mening, som stemmer med min egen. Skulde jeg i Korthed angive, hvori jeg sætter den paastaede Enhed, saa vilde jeg foruden Endemaalet (det at Forfatteren „kun har villet Gæ") nævne de dialektiske Bevægelser. Har end S. K. til Udviklingens Behov maattet digte forskellige Forfattere, hver med sin personlige Stilling til Livsopgaven, — overalt, hvor han lader disse „blot sætte Kategorierne i Bevægelse, for ganske ugeneret at see, hvad disse fordrer," der maa han have givet os sin egen Tænkning, thi denne kan han ikke have villet omdigte. Som det regulerende Princip i den hele Forfatter-virksomhed betragter jeg da de opbyggelige Skrifter.

Forfatteren.

„Der Paps hat also von Tag zu Tage, sår und sår, gråuliche Irrthum eingeführt, daß er auch den Spruch Augustini sår sich gezogen hat, da er spricht: Evangelio non crederem etc.: ich glåubte dem Evangelio nicht, wenns die Kirche nicht hätte angenommen &c. — — — Die Efselsköpfe sehen nicht, was Augustinum zu diesem Spruch verursacht hat; denn er redt wider die Manichæer, als wollte er sagen: Ich glåube euch nicht, denn ihr seid verdampte Keker; die Kirche aber, des Herrn Christi Braut, kann nicht irren; mit derselbigem halte ichs.“

Luther.

„Troer du ikke, at denne almindelige Travlhed (med at retfærbiggjøre sig) skaber ogsaa derved, at den forbanner Menneskene til Intet selv at gibe forat komme paa det Rene i en Sag og forat kunne bømme, ingen Uleilighed selv at ville have, ingen Anstrengelse, fordi der nutilbågs i alle Forhold ikke mere findes Lærere, men — Opvartere?

I ethvert Tilfælde, jeg agter at tage den Sag anderledes; jeg agter at see det afstilligt langsommere an med at modvirke al denne Forfalsken og Forvansken, al denne Løgn og Bagvaskelse, alt dette Pjat og Pjank. — — —: men din Mågelighed, nei, min kjære Læser, den vil jeg ikke opelske; vilber du dig ind, at jeg er en Opvarter, saa har du albrig været min Læser; er du virkelig min Læser, saa vil du forstaae, at jeg endog kan ansee det for min Pligt imod dig, at du anstrenges lidt, hvis du ikke vil, at Forfalskningen og Forvansken, Løgnen og Bagtalelsen skal fravriste dig den Forestilling, du har havt om, at jeg tjener noget Sandt“.

S. Rierkegaard.

I.

Det kan neppe fejle, at en Sammenstilling af S. Kierkegaard med den store Reformator hos mange, navnlig af Gejstligheden, vil vække Forargelse; og dette er ganske i sin Orden. Var S. K. ikke nogen berettiget Personlighed, hvad Gejstligheden jo endnu ikke har anerkjendt, saa er der ingen anden Plads at anvise ham end ved Siden af Antikristen eller — i Daarelisten, og da er en saadan Sammenstilling forargelig. Det er imidlertid en Kjendsgjerning, som ikke lader sig benægte, at en stor Mængde Lægsfolk med religiøse Interesser og enkelte af Gejstligheden have anseet ham for en berettiget Personlighed, og for dem bliver han at stille meget højt og taaler vel en Sammenligning med hvilkensomhelst af vore Kirkefædre. Og dersom det nu kunde paavises, at der hersker den bedste Forstaaelse imellem Luther og S. K. netop i saadanne Hovedpunkter, hvor vore lutherste Gejstlige have troet at finde de værste Kjætterier hos S. K., saa turde dette være et Bevis paa den Sljædesløshed, hvormed man har læst enten Luther eller S. K. eller dem begge to. Man nøjes gjerne med at tage et eller andet djærvt og tilspidset Udsagn, hvori vedkommende Forfatter synes at have neblagt Summen af sin Være, og holder sig da dertil, forbi det tilshnelende er saa

let at forstaa; men man glemmer, at det ogsaa er let at misforstaa, naar man overseer det korte Udsagns Tilblivelsesmaade og udførlige Udvikling i Forfatterens øvrige Skrifter*). Og saaledes forholder det sig i nærværende Tilfælde. Om Luther synes man ikke at vide eller ville vide andet, end at han opstillede Troen som det ene retfærdiggjørende; men at han i sin Polemik mod Gjærningerne kun havde Pavedømmets Bærhellighed for Øje, uden i mindste Maade at ville benægte Troens nødvendige Aabenbarelse i gode Gjærninger (gavnlig Virksomhed), ja at han paa mangfoldige Steder ret indtrængende indstjærper disse sidste, — dette lader man som man ikke veed. Og naar da en Mand tager sig paa at minde om den rette Betydning af Luthers Ord, forat forhindre, at man tager dem forfængeligt, og til den Ende kraftigt fremhæver Gjærningernes Betydning, saa veed man ikke noget om, hvad denne Mand ellers siger, eller hvad det er for en Ensidighed, han bekæmper; og saa bestylder man ham for at forvandle Evangeliet til en ny Lov.

I hvilket Forhold nu S. Kierkegaard stillede sig til Luther, har han selv udtalt saa tydeligt og udførligt, at jeg ikke veed bedre end at lade ham selv tale. I Skriftet „Til Selvprøvelse“, hvor han i første Affnit til Udgangspunkt for sine Betragtninger tager Apostelen Jacobs Ord: „Men vorder Ordets

*) At Ordvidtløstigheden ikke altid staaer i Forhold til Tankevidtløstigheden, har R. allerede mindet Grundtvigianerne om med Hensyn paa hvad de kalde „det lille Ord af Herren“.

Gjørere og ikke alene dets Hørere, med hvilket i be-
drage Eder selv" osv. (Jac. Br. 1 Kap. 22 B.), taler
han saaledes S. 9—12:

"Liberne ~~ere forskjellige~~ www.kyffjellige.org.com det end ofte
gaaer med Liberne som med et Menneske: han for-
andrer sig ganske — men det bliver lige galt, blot i
et nyt Mønster: det er dog ligesuldt sandt, at Li-
berne ere forskjellige, og forskjellige Liber kræve det
Forstjellige.

Der var en Tid, da Evangeliet, „Naaden“ var
bleven forvandlet til en ny Lov, strengere over Men-
nesteene end den gamle. Alt var blevet noget forpiint,
trælsomt og ulysteligt Noget, næsten som var der —
trods Englenes Sang ved Christendommens Indkomst
— ingen Glæde mere hverken i Himlen eller paa
Jorden. I smaaligt Selvplageri havde man — saa-
ledes hævnere det sig! — gjort Gud ligesaa smaalig.
Man gik i Kloster, man blev der — ja, det er sandt;
det var frivilligt, og dog var det Trældom; thi det
var ikke i Sandhed frivilligt, man var ikke ganske
enig med sig selv, ikke glad ved at være der, ikke fri,
dog havde man heller ikke Frimodighed til at lade
det være eller til at forlade Klosteret igjen og blive
fri. Alt var blevet Gjerning. Og som usunde Værter
paa Træerne, saaledes vare diøse Gjerninger bedærvede
af usunde Udværter, saa ofte kun Hylteri, Fortjenst-
ligheds Indbildskab, Ørkesløshed. Just deri var det
Feilen stat, ikke saa meget i Gjerningerne. Thi lader
os ikke overdrive, ikke benytte en forbigangen Tids
Bilbsfarelse til ny Bilbsfarelse. Nei; tag denne Usund-
hed og Usandhed bort fra Gjerningerne, og lad os
saa kun beholde Gjerningerne i Oprigtighed, i Ud-
myghed, i gavnlig Virksomhed. Saaledes skulde det

nemlig være med disse Gjæringer, som naar f. Ex. en trigerst Ungling i Forhold til det farefulde Foretagende selv frivilligt kommer og beeder den Overste, sigende: *www.litotol.com* „o, maa jeg ikke faa Lov at komme med der! Hvis saaledes et Menneſte vilde ſige til Gud: „o, maa jeg ikke faa Lov at gibe alt mit Guds til de Fattige; at det ſkulde være noget Fortjenſtligt, nei, nei, jeg erkjender dybt ydmyget, at hvis jeg engang bliver ſalig, jeg bliver det af Naade, aldeles ſom Nøveren paa Korſet, men maa jeg ikke faa Lov til at gjøre det, at jeg ganſke kan virke for Guds Riges Udbredelſe blandt mine Medmenneſter“ — ſaa, ja ſaa er dette, for at jeg ſkal tale lutherſt, det er trods Satan, Bladene, det hviſtærede Publikum (thi Pavenſ Tid er nu forbi), trods alle kloge Mænds og Koners forſtandige, geiſtliche eller verdslige, Indſigelſer, det er Gud velbehageligt. Men ſaaledes var det ikke den Tid, vi tale om.

Da fremtraadte der en Mand, Morten Luther, for Gud og med Troen; med Troen (thi ſandelig hertil behøvedes Trø) eller ved Tro indſatte han Troen i dens Rettigheder. Hans Liv udtrykte Gjæringerne, lad os albrig glemme det, men han ſagde: et Menneſte frelſes alene ved Troen. Faren var ſtor. Hvor ſtor den var i Luthers Dine, jeg veed intet ſtærkere Udtryk derfor, end at han beſluttede: for at ſaa Orden i Sagen, maa Apoſtelen Jakob ſtubbes tilſide. Tænk Dig en Luthers Erbødighed for en Apoſtel — og ſaa at maatte vove dette for at ſaa Troen indſat i dens Ret!

Imidlertid hvad ſtete? Der er beſtandig en Verdslighed, ſom nok vil have Navn af at være Chriſten,

men ønsker at blive det for saa billig Priis som muligt. Denne Verbselighed blev opmærksom paa Luther. Den hørte, af Forsigtighed hørte den endnu en Gang, at den da ikke skulde have hørt feil, derpaa sagde den „hpperligt, det er Noget for os; Luther siger: det er alene Troen det kommer an paa; at hans Liv udtrykker Gjerningerne, det siger han ikke selv, og da han nu er død, saa er det ikke mere en Virkelighed. Altsaa tage vi hans Ord, hans Lære — — og vi ere fri for alle Gjerninger. Leve Luther: wer nicht liebt Weiber, Wein, Gesang, Er wird ein Narr sein Leben lang. Dette er Betydningen af Luthers Liv, denne Guds Mand, der, tidsfvarende, reformerede Christendommen“. Og, om end ikke Alle slet saa verbseligt toge Luther forsængeligt — der er i ethvert Menneſte en Tilbøielighed til, enten, naar Gjerningerne skal med, at ville være fortjenstlig, eller naar Troen og Naaden skal gjøres gjældende, saa da ogsaa at ville være saavidt muligt ganske fri for Gjerningerne. Menneſtet, denne fornuftige Guds Skabning, lader sig sandelig ikke narre, er ikke en Bonde, der kommer tiltorvs, han seer sig for. „Nei, Gæt af To,“ siger Menneſtet, skal det være Gjerninger: vel, men maa jeg saa ogsaa bede om den mig lovligt tilkommende Profit af mine Gjerninger, at det er Fortjenstligt. Skal det være Naade: vel, men maa jeg saa ogsaa bede, at jeg bliver fri for Gjerningerne, ellers er det jo ikke en Naade. Skal det være Gjerninger og alligevel Naade, det er jo Galsskab“. Sa vist er det Galsskab, det var det sande Lutherſke ogsaa, det var jo Christendom. Christendommens Forbring er: Dit Liv skulde saa anstrenget som muligt udtrykke

Gjerningerne; saa fordbres der Eet endnu, at Du ydmyger Dig og tilstaaer: men det er alligevel Naade, at jeg frelses. Man affstøbe Middelalderens Vilbfarelse: det Fortjenstlige. Naar man seer dybere i Sagen, vil man let see, at man havde en maaffee endnu større Forestilling om, at Gjerninger ere fortjenstlige, end Middelalderen havde; men man anbragte „Naaden“ saaledes, at man fritog sig for Gjerningerne. Naar man saa har affkaffet Gjerningerne, kunde man dog ikke godt fristes til at ansee de Gjerninger, man ikke gjør, for noget Fortjenstligt. Luther vilde tage „Fortjenstligheden“ bort fra Gjerningerne og anbringe dem noget anderledes, nemlig i Retning af at vibne for Sandhed; Verbsligheden, som forstod Luther fra Grunden, tog Fortjenstligheden ganske bort — samt Gjerningerne.“

Videre hedder det S. 20—21 saaledes:

„Men tænk Dig Luther i vor Tid, opmærksom paa vor Tilstand, troer Du ikke han vilde sige, som han siger i en Prædiken: „Verden er som den fulde Bonde, naar man hjælper ham op fra den ene Side paa Hesten, saa falder han ned paa den anden Side.“ Troer Du ikke han vilde sige: Apostelen Jacob maa drages lidt frem, ikke for Gjerningerne mod Troen, nei, nei, det var dog heller ikke Apostelens Mening, men for Troen, for, om muligt, at bewirke, at Trangen til „Naaden“ føles dybt i sand ydmyg Inderslighed, og for, om muligt, at forhindre, at „Naaden“, at Troen og Naaden som det ene Frelsende og ene Saliggjørende ikke tages ganske forfængeligt, bliver et Skalkeskjul for en endog raffineret Verbslighed. Luther — denne Guds Mand, denne ærlige Sjæl! — oversaa

eller glemte dog maaskee et vist Noget, hvad en senere, hvad især vor Tid maaskee kun altfor stærkt indskræper. Han glemte — anden Gang, Du Ærlige! — han glemte, hvad han var for ærlig til selv at vide, hvilken ærlig Sjæl han selv var, hvad jeg, og ikke for min Dyds Skyld men for Sandhedens Skyld, maa fremhæve. Det Lutherske er hyppeligt, er Sandheden; jeg har i Forhold til dette hyppelige Lutherske kun en Betænkelighed. Den angaaer ei det Lutherske, nei, den angaaer mig selv: at jeg har forvisset mig om, at jeg ikke er nogen ærlig Sjæl, men en listig Arabat. Saa bliver det vistnok rigtigst, at der passes nøie paa Undersætningen (Gjerningerne, Eksistensen, det at vidne og lide for Sandhed, Kjærlighedens Gjerninger o. s. v.), Undersætningen i det Lutherske. Ikke som skulde nu Undersætningen gjøres til Oversætning, Troen og Naaden aflæsses eller ned sættes, Gud forbyde det, nei, just for Oversætningens Skyld, og saa forbi jeg er en Saadan som jeg er, bliver det vistnok rigtigst, at der passes noget nøiere paa Undersætningen i det Lutherske — thi i Forhold til „ærlige Sjæle“ behøves der intet at gjøres.“

Lydligere, end her er steet, kunde Forholdet vel ikke let angives. At det er et Overensstemmelses-Forhold, er let at se; det kommer nu kun an paa at godtgjøre, dels at R. har opfattet Luthers Mening rigtigst med Hensyn til den omtalte „Undersætning“, dels at R. ikke selv dog har gjort „Undersætningen“ til „Oversætning“. Med Hensyn til det første Punkt nøjes R. med en Henviisning til Luthers Liv, som „udtrykte Gjerningerne;“ men det er ikke vanskeligt ogsaa af Luthers Skrifter at vise, at R. opfattede

ham ganske correct. Man maa da ikke holde sig til de Skrifter alene, hvor han lægger an paa at klare sit Standpunkt ligeoverfor den Modstander, han vilde tilintetgjøre, og hvor han derfor stiller Sagen paa Spidsen; men man maa i hans „Prædikener“ og „Vordtaler“ undersøge, hvorledes han da nu i sin praktiske Christendomsforholdelse og i sin daglige Tale anvendte sin Hovedsætning, og det vil da vise sig, at „Underføtningen“ ogsaa her er kommen til sin fulde Ret. Jeg skal da nu i dette Djemed anføre en Række herhenhørende Utringer af Luthers Prædikener og Vordtaler*).

Først et Par Utringer om Loven i Almindelighed og hvorledes han overhovedet kom til at tale imod Loven.

58, 310: „Men det er en Umulighed, ja ganske og aldeles stridende imod Gud, hvis man vilde afslaffe og ophæve Loven, da den dog stifter i Naturen og paa en naturlig Maade er skrevet i alle Menneskers Hjerter og er os medfødt; skjøndt rigtignok den naturlige Lov er noget dunklere og kun i Almindelighed taler om Gjerninger; men derfor udlægger og udhæver ogsaa Moses og den hellige Aand**) det klarere og udpege specielt og navnlig de Gjerninger, som Gud vil at vi skulle gøre og lade. Derfor siger Christus ogsaa: Jeg er ikke kommen

*) Citaterne ere efter Jrmischers Udgave. Det første Tal betegner Bindet, det andet Siden.

**) Udhævelsen af visse Ord i Citaterne af Luther hidrører ikke fra Originalen. Det samme gælder for en Del om Citaterne af S. Kierkegaard.

forat ophæve Loven (Matth. 5, 17). — — At jeg i min Lære i Begyndelsen har talt og skrevet saa haardt imod Loven; er skeet af den Grund, at den christelige Kirke var ganske tilbænget og besværet med mange Slags Superstitioner og Overtro, og Christus var ganske og aldeles formørket og begravet. Fra saadan Stokmesterbehandling af Samvittighederne vilde jeg ved Evangeliets Ord ubløse og frigjøre fromme gudfrøgtige Hjerter. Men Loven har jeg aldrig forkastet."

58, 279. „At Sct. Paulus stundom taler saa foragteligt om Loven har aldeles ikke den Betydning, at man derfor skulde foragte Loven. Nej sandelig, han vil tværtimod, at man skal holde den højt i Pris. Men eftersom han lærer, hvorledes man skal blive retfærdig for Gud, saa kræver Sagens Behov, at han har maattet tale foragteligt om Loven. Thi det er en ganske anden Sag, naar man udvikler, hvorledes man kan blive retfærdig for Gud, end naar man handler om Loven selv. Thi naar man handler om den Retfærdighed, som gjælder for Gud, kan man ikke tale foragteligt nok om Loven; thi i dette Ansigende skal Samvittigheden fort og godt ikke agte og se paa andet end Christus alene. Derfor skal man paa det allerivrigste beslutte sig paa, naar man vil blive retfærdig for Gud, at man holder Loven fjernt fra sine Dine og intet antager uden Forjættelsen om Christus alene".

Men det er ogsaa kun fra dette Synspunkt, at man kan tale nedsettende om Loven, thi:

58, 282: „Naar man ikke handler derom, hvorledes man skal blive from og retfærdig for Gud, saa skulle vi holde Loven højt i Ære, prise den paa det

allerhøjeste og herligste og med Sct. Paulus kalbe den hellig, retfærdig, god, aandelig og guddommelig, som den da i Sandhed ogsaa er. Men at den forhærder og bræber, deri er vor onde og af Djævelen forgiftede Natur Skyld".

Hvorledes imidlertid „den ærlige Sjæl“ havde stuffet sig med Hensyn til Verdens Trang til Evangeliet, sees af følgende Steder:

59, 242: „Skulde jeg nu begynde at prædike Evangelium, saa vilde jeg bære mig anderledes ad. Den store raa Hob vilde jeg lade blive under Paven's Regimente; den bebrer sig dog ikke ved Evangeliet, men misbruger kun sin Frihed. Men for de ængstede og ydmygede, for de forsagte og sty Samvittigheder vilde jeg især prædike Evangeliet og Trøsten. Derfor skal en Prædikant kun lære Verden rigtig godt at kende, nemlig at den er fortvivlet ond og Djævelens Ejendom, hvor den er bedst. Han skal ikke være saadan et enfoldigt Faar som jeg, der i Begyndelsen ikke vidste bedre, end at Verden var saa from, at, saasnart den fik Evangeliet at høre, saa vilde den løbe til og med Glæde modtage det. Men hvor skjændigt jeg er bleven bedraget, erfarer jeg nu med stor Smerte“.

59, 257: „Det skulde være mit Raad, at man nu ganske simpelt oplæste Teksten, et Kapitel af Bibelen, derpaa bad og saa formanede Folk ad moralia, til god Tugt og kristeligt Levnet; det vilde nu næsten være den bedste Maade at prædike paa, efter som Verden er. Dog, for de stakkels bebrøvede Samvittigheders Skyld, der føle Guds Brede mod Synden (af hvilke der dog kun er meget saa) maa man ogsaa

præbife Evangeliet og trøfte dem dermed. Den store Hob vil have en Mofes med Horn i Panden".

At Loven maa præbifes, indstjærpes nu paa mange Steder: www.libtool.com.cn

58, 302: „Efterfom vort Rjød er saa faare svagt, ja ondt og forbærvet ved Arvesynden, derfor maa man stedsse præbife Guds ti Bud; paa det at de ugubelige kunne holdes og tvinges ligesom i et Fængsel, saalænge indtil de lære sig selv ret at kjende og føle, at de ere forbømte og fortabte i Guds Brede med alle deres gode Gjæringer og Dyder, og saaledes længes efter Christus, der alene kan og vil af lutter Naade hjælpe alle dem, som tro paa ham, ud af Synd, Død, Djævel og Helvede. De ugubelige skal man ikke præbife Evangeliet; thi de misbruge det til Rjødets Frækhed og blive værre deraf, men Loven, forat de kunne blive forstræffe og hdmhgebe“.

Derfor ivrer han ofte mod de saakaldte Antinomer eller Lovstormere:

58, 303: „Der gives nogle, som argumentere saaledes: Plenitudo legis est dilectio (Lovens Opfyldelse er Kjærlighed), derfor have vi ingen Lov. Men disse stakkels uforstandige Folk se ikke paa Minorem (Underfætningen), at denne Opfyldelse, nemlig Kjærligheden, er saare svag i dette Rjød, og at man ved Aandens Hjælp daglig maa kæmpe og stride mod denne Svaghed, og derfor maa denne Svaghed, saalænge vi leve, være under Loven“.

58, 323. „Anno 38 d. 13de Oktbr., da Doc-toren præbife hjemme over Luc. Ev. 14, fordi han paa Grund af legemlig Svaghed ikke kunde præbife i Kirkerne, forundrede han sig overmaade meget over at

Antinomierne vare saa uforstammede og turde forfaste Lovens Være, der dog var nødvendig, og saa ikke dens Virkning, Nytte og Frugt. „Derfor“, sagde han, „har Sct. Augustinus afmalet Lovens Kraft, Opgave og Virkning ved en støn Vignelse, nemlig at den aabenbarer os Synden, som er i os, og Guds Brede imod Synden, stiller os den for Dje og forsøger den, ikke at det skulde være Lovens Skyld, nej det er kun vor fordærvede Naturs og vort onde Væsens Skyld; saaledes ligger Kalkstenen ogsaa stille og rolig, men naar man ghyder Vand derpaa, saa begynder den at ryge og brænde; ikke at det skulde være Vandets Skyld, nej, det er Kalkstenens Natur, at den ikke kan lide Vand; ghyder man derimod Olie paa Kalkstenen, saa ligger den stille og brænder ikke. Saaledes forholder det sig med Loven og Evangeliet. Det er en støn, herlig Vignelse“.

58, 336: „Man skal nu tordne og lyne med Loven paa Grund af den store Sikkerhed, hvori den hele Verden og den store Hob er nedsunken“.

59, 219: „Ogsaa fromme og gudfrøgtige Hjerter behøve Lovens Prædiken, hvad det gamle Menneſte angaaer; som man seer i Sct. Pauli Epistler, hvor flittigt han driver paa Loven, at de, som nu af Naade ere blevne retfærdige og salige og Guds Børn ved Troen paa Christum uden al egen Fortjeneste, ogsaa skulle vise sig taknemlige mod Gud og være ham lybige, både den gamle Adam og modstaa Synden, som endnu er tilbage i Kjødet; f. Ex. hvor han siger (Kol. 3, 5): „Døder eders Legemer“, og (Gal. 2, 17): „Det være langt fra, at I nu ville synde“.

Thi vi se, at ikke alene Loven gjør Skyldere, men ogsaa Læren om Naaden svækker, hvilken de raar og ubodfærdige misbruge, hvilket er meget fortrædeligt og bedrøveligt".

Men Menneffene holde ikke af at høre Lovens Prædiken:

47, 70: „Nutildags ville Fyrster og Herrer, Adelsmænd, Borgere og Bønder være fri for Tiltale, naar de gjøre Uret, ja kunne ikke engang lide, at man hemmelig formaner dem desangaaende. Man maa ikke sige: den er en Tyran, en Horkarl, en Gnier eller Agerkarl; man skal alene prædike dem Christum, hvorledes han er død for de arme Syndere. Saadan Naade skal man alene prædike, at man ikke kan blive salig ved de gode Gjerninger, men man skal kun tro paa Christum, og saa er det ikke fornødent, at man straffer Synder og Laster, saasom Horeri, Gjerrighed, Traadferi og Druktenskab, Pragtsyge, Tyveri, Utugt. — „Hvad gaaer det dig an, om jeg lever gudfrøgtigt eller ugubeligt; enhver faaer selv at se til, hvorledes han lever, og hvad han tager sig for. Præd du mig blot Evangeliet“. — Saaledes vil Verden hverken høre ilde for Lærens og Troens eller for Livets Skyld.

47, 15: „Fyrsterne ville ogsaa være ustraffede. Siger man til dem: „Ja, gjør du det, saa er du ingen Christen“, saa have de nu smukt lært at kalde en Bodsprædiken for en Skjændeprædiken og Læstprædiken og at besvare Prædikanternes Samvittighed, at de tale Folk deres Vre fra. Man skal kun prædike, at saa elskede Gud Verden, at han hengav sin Søn osv. item: Hvo der troer paa Sønnen, han skal have det

evige Liv. O ja, det er en kostelig Prædiken! Men det andet Stykke, nemlig at Verden habder Lyset og ikke modtager det; det skal jeg saaledes lade staa uberørt hen og ingen straffe derfor, at man elsker Mørket; og det ville nu Konger, Fyrster, Herrer og Adelsmænd gjerne have. Men det skulde Satan gøre, at man ikke skulde sige dem det; thi Christus selv siger her, at Verden habder Lyset“.

Endnu klarere bliver Luthers Mening os af saadanne Steder, hvor han fremstiller Gjerningerne som nødvendige og udeblivelige Frugter af den rette Tro, saa at, om man end ikke kan slutte fra Gjerninger til Tro, saa dog fra Udeblivelsen af gode Gjerninger til Mangel paa sand Tro.

58, 319—20: „En troende er der ingen Kogtvet, hvorved han bliver retfærdig for Gud, som Sct. Paulus siger 1 Tim. 1, 9, af den Grund, at han ved Troen allerede er retfærdig, levende og salig. Og intet ligger ham mere paa Hjerte end at bevise saadan Tro med sine Gjerninger. Ja, hvor Troen er, der kan den ikke lade være at bevise sig, bryder ud i gode Gjerninger, bekjender og lærer slikt Evangelium for Menneskene og vover sit Liv derfor; og alt, hvad en saadan lever og foretager sig, det retter han paa Næstens Laro, for at hjælpe ham, ikke alene til ogsaa at komme til en saadan Naade, men ogsaa med sit Liv, sit Guds og sin Ære, som han seer og troer at Christus har gjort imod ham, og efterfølger saaledes Christi Exempel. Thi hvor Gjerningerne og Kjærligheden ikke bryde frem, der er Troen ikke retskaffen, men enten udslukt eller kun en selvopdygtet Indbildning og Tanke, øst af egen Fornuft; og af det Slags

Folk finder man nu mange iblandt os. Hos saadanne er Evangeliet endnu ikke slaaet an, og Christus endnu ikke ret erkjendt."

58, 343: „Ligesom Solen nødvendigvis skinner, saafremt den er en Sol, ikke paa Grund af nogen (ubvortes) Lov, men af Naturen og for sin Uforanderligheds Skyld (om jeg saa maa sige), thi den er staabt dertil og saaledes, at den skal skinne: saaledes gjør en retfærdig (troende), som en ny Skabning, gode Gjerninger, ikke for nogen Lovs eller Lovs Skyld, thi for den retfærdige er ingen Lov given (1 Tim. 1, 9), men af en uforanderlig Nødvendighed. Desuden siger Paulus, Ephes. 2, 10, at vi ere Guds Værk, skabte i Jesu Christo til gode Gjerninger".

58, 346: „Gjerningerne tilvejebringe eller opnaa ikke Saligheden, men de ere hos og følge med Troen, der opnaaer Saligheden, paa samme Maade som jeg selv nødvendigvis maa være tilstede ved min egen Salighed. „Der bliver ikke noget af, førend jeg kommer“, sagde Manden, da han skulde hænges, og Folk havde megen Hast med at løbe til Galgen".

58, 347: „De troende ere en ny Skabning, et nyt Træ, derfor høre alle disse Talemaader, som ere brugelige i Loven, ikke herhen, saasom: en troende skal gjøre gode Gjerninger. Dette er ligesaa forklart, som naar man siger: Solen skal skinne, et godt Træ skal bære gode Frugter, 3 og 7 skal være 10; thi Solen skal ikke skinne, men den gjør det uopfordret af Naturen, thi dertil er den staabt; ligesaa bærer et godt Træ af sig selv gode Frugter; 3 og 7 er iforvejen 10, skal ikke først blive det."

47, 19—20: „Svad skal man da gjøre imod Gud for den Kjærlighed, han har vist os? Intet. Du skal ikke løbe paa Valfart til Rom, blive Munk eller Nonne, udføre dette eller hint Værk, men alene tro paa Christus, at man ved ham udtræder af det fortabte Væsen, og hænge fast ved ham, dog at det ogsaa er en saadan Tro, der ikke bliver uden gode Gjerninger. — Og naar denne Gave er kommen i dit Hjerte, at du af Hjertet troer paa Christus, saa vebbliver du ikke at være et gammelt Menneſte, saasom en Thy, Egetslabsbryder eller Morder, men du bliver et nyt Menneſte, thi du har Ryset i dit Hjerte. Derfor vil vor Herre Gud først grundigt have Hjertet; det maa alene tro. Vor Herre Gud tager det allerbedste, nemlig det inderste Menneſte, ikke Munden eller Haanden, men Hjertet, at du indvendig fra maa være from. Saa kommer det nok af sig selv, at, naar du troer paa Christus, saa bliver Hjertet rent, som St. Petrus Act. 15 Cap. siger: ved Troen blive Hjerterne rensede; og denne Tro lader dig da ikke være hoffærdig eller stolt, thi naar Hjertet er rensed, saa ere Hænderne, Øjnene, Fødderne og alle andre Lemmer ogsaa rene og gjøre andre Gjerninger end tilforn. Troen lader dig da ikke være en Synner, men som Hjertet er, saa følger ogsaa hele Livet bagefter“.

47, 24: „Man vil tro saaledes paa Christus, at man alligevel bliver i det gamle Væsen. Men det lader sig ikke gjøre; thi de, som ligge i Easter, kunne ikke elſte Christus eller følge ham efter, thi Christus og Belial kunne ikke blive sammen. Troen maa ændre Hjertet, og naar Troen er forhaanden, saa vil

du ikke mere bygge paa dine Penge og dit Guds, ej heller være stolt og sikker. Men saafremt Tilliden til Penge og Guds forbliver, saa er der ingen Tro tilstede". www.libtool.com.cn

47, 25: „Er du misundelig, en Stjørlevner, Horkarl, Røver og Skjelm, og gaaer saa hen og siger: „O, Gud har ikke sendt sin Søn forat dømmе Verden“, da vil du vel se, at du ikke hører hjemme der, at du ikke er i Faderens Kjærlighed, men under Faderens Brede og elfter Mørket og er udenfor Christus og Faderens Kjærlighed. Thi hvis du var i Christo og blev under Faderens Kjærlighed, saa gjorde du dig ikke skyldig i saadanne Synder og Vaster; og da hed det ogsaa: Gud har ikke sendt sin Søn forat dømmе Verden“.

47, 46—47: „For det tredje minder Ect. Johannes ogsaa altid om, at Troen maa være rettskaffen og ikke falsk. Thi der ere mange af dem, som bekjende de to Stykker, at Christus er sand Gud og vor Frelser; men det bliver kun Skum paa deres Tunger og er dem ikke Alvor i Hjertet, ej heller Sandhed, men kun en Indbildning. Derfor trænger Ect. Johannes paa, at Troen skal være rettskaffen og virksom ved gode Gjerninger og lade sig se ved Gjerninger. Thi omendstjøndt Troen er nok til Salighed, og jeg ved Troen opnaaer Himmeriget, saa maa dog de gode Gjerninger følge efter, eller Troen er ikke rettskaffen; thi Troen er en saa alvorlig Ting, at den ikke forbliver uden gode Gjerninger. — — Er du forløst fra Synden, saa lader du af fra Synden. Thi betænk, hvorledes det vilde rime sig sammen, at forblive i Synden, i Gjerrighed, Brede, Had, Hovteri osv. og saa

tillige ville være en Christen; nej der kan ingen Tro være — — —; thi hvor endnu er Synd, der er ingen Syndsforlæbelse, ingen Tro paa Christus".

47, 245—46: "At vi nu gjøre gode Gjerninger og give Almisse, det tjener dertil, at Menneskene dermed kunne bevise deres Tro. De gode Gjerninger ere et Tegn og et Vidnesbysk om, at vi have modtaget den evige Spise, hvoraf vi skulle leve; de tilkjendegive den Tro, vi have ligeoverfor Gud".

Disse Steder, som kun ere tagne ud af 3 Bind af de 65, som Armischers Udgave indeholder, og kunde forøges i det uendelige, ville være fuldkommen tilstrækkelige til at vise, hvilken Vægt Luther lagde paa Gjerningerne som Troens Aabenbarelsesform. Jeg mener naturligvis ikke dermed at have bragt noget nyt og hidtil ubekjendt for Dagen; men ligeoverfor en Bestræbelse, der gaaer ud paa at forbunkle den sande Mening af Luthers Ord, kan det ikke være afvejen atter at fremdrage hans egne klare Vidnesbysk.

Naar det nu om S. Rierkegaard omvendt paastaaes, at han udelader eller utilbørligt tilfidesætter Naaden, Forsoningen, den hellige Aand og alere taler om Efterfølgelsen som Menneskets eget Verk, saa er heri netop ligesaa megen Sandhed, som naar Papisterne beskyldte Luther for at tilfidesætte Gjerningerne. Begge stode ligeoverfor faldte Ensidigheder, mod hvilke et Correctiv skulde anbringes; men et Correctiv tager sig altid ud som en ny Ensidighed og misforstaaes næsten med Nødvendighed i Ojeblikket af den, mod hvem det anbringes. Naar Luther talte mod Værkshelligheden, troede Papisterne, at han vilde affstaa gode Gjerninger, og naar S. Rierkegaard

indstjærpebe Forbringen om Christi Efterfølgelse, om Gjerningerne, for saaledes, ved at vække en levende Synsbevidsthed, at modarbejde, at man tog Naaden forfængelig, *Isa troende man*, at han vilde affkaffe Naaden. Om han nu ikke havde sagt andet end de ovenfor citerede Ord: „Ikke som stulbe nu Undersætningen gjøres til Oversætning, Troen og Naaden affkaffes eller nedfattes, Gud forbyde det, nei, just for Oversætningens Skyld, og saa forbi jeg er en saadan, som jeg er, bliver det vistnok rigtigst, at der passes noget nøjere paa Undersætningen i det Lutherske — thi i Forhold til „ærlige Sjæle“ behøves der Intet at gjøres“ —, saa burde disse Ord alene være tilstrækkelige til at afværge den omtalte Misforstaaelse. At imidlertid S. R. med al sin Tale om Efterfølgelsen dog har havt Naaden for Dje som det eneste sikke Tilhold for den Christne, skinner ogsaa igjennem i hans øvrige Skrifter for den opmærksomme Læser, skjøndt det er tydeligt, at han ikke ansaa det for Livets Trang, at dette udhævedes. Jeg skal nu anføre nogle Steder, hvor han tydelig udtaler Tanken. Et saadant Henblik til Naaden findes f. Ex. i Slutningen af en af hans „Christelige Taler“ III. S. 69—70: „Dog Eet endnu, lad os ikke glemme, at Ordet hos Apostelen lyder noget anderledes end som vi have benyttet det. Han siger: „vor Frelse er nu nærmere end da vi bleve troende“. Ordene, som vi have benyttet dem, samle hele Tanken paa Selvvirkeligheden, og ere derfor brugte forat gjøre Menneffene opmærksomme. Det apostoliske Ord indstjærper tillige, at Frelsen er fra Gud. Han siger ikke, at vi komme Frelsen nærmere, men at

Frelsen kommer os nærmere. Og ogsaa dette kunde det vel gøres fornødent at tale over, saa man mindebe den Troende om, ikke at forraaste sig, ikke at mene selv at ville erhverve, hvad der væsentligen skjendes. Det kunde vel gøres fornødent at tale derover — dersom det blot altid var klart, hvor vi ere. Men forat blive opmærksomme herpaa, maa vi først vide, om vi da ere blevne troende". — Endnu tydeligere taler han i samme Afd. af „Chr. Tal.“ S. 33, hvor det hedder: „Intet Menneſte bliver dog ſaligt uden af Naade, ogſaa Apoſtelen blev dog kun tagen til Naade. Men der er en Synd, ſom gjør Naade umulig, det er Uoprigtighed; og der er Eet, ſom Gud ubetinget maa forbre, det er Oprigtighed. Holder derimod et Menneſte Gud hen i Uoprigtighed, ſaa kan et ſaadant Menneſte hverken komme til at forſtaa, om Gud af ham ſkulde forbre, at han i ſtrengere Forſtand forlod Alt, ei heller til at forſtaa ſig ſelv i ydmøgt at vedgaa, at han vel ikke i bogſtavelig Forſtand forlod alle Ting, men dog fortrøſter ſig til Guds Naade. O, thi hvor forſkjelligt det end, menneſkelig forſtaaet, er, naar Apoſtelen ſiger „ſe, vi have forladt alle Ting og fulgt Dig, hvad ſkulle vi have?“, og naar et Menneſte, der ydmøgt beſjender, at han ikke forſøgte ſaaledes, oprigtigt for Gud tilſtaaer, at han ingenlunde turde troe ſig iſtand til dette, ſiger: hvad ſkulle vi have — af Guds Naade ſaae de dog begge Eet og det Samme“.

„Affl. Efterſkr.“ S. 309: „Det gjælder tvertimod om abſolut at vove Alt, abſolut ſætte Alt ind, abſolut attraae det høieſte *τελος* (Maal), men da gjælder det igjen om, at ſelv den abſolute Eidenſkab

og Forsagelse af alt Andet ikke faaer Skin af at fortjene, erhverve en evig Salighed. Det første sande Udtryk for at forholde sig til det absolute *telos* er at forsage Alt, men hvis i samme Dieblig Tilbagegangen ikke skal begynde, saa er den sande Forstaaelse deraf, at denne Forsagen af Alt dog er Intet, hvis den skulde fortjene det højeste Gode. Hedenskabets Bildfarelse ligger paa første Sted: ikke at ville vove Alt; Middelalderens paa andet Sted: at misforstaae Betydningen af at vove Alt; vor Tids Sammensurium medierer".

En opbyggelig Tale 1850" S. 15: „Der næst kan du af Synderinden lære, hvad hun forstod, at hun i Henseende til at finde Tilgivelse slet Intet formaaer selv at gjøre. Skulle vi betegne hendes hele Abfærd fra først til sidst, maae vi sige: hun gjør slet Intet. Hun ventede ikke med at gaae til hiint Huus, hvor hun vilde finde Frelseren og Frelsen, hun ventede ikke, til hun følte sig værdig. Nei, saa var hun længe blevet borte, maaftæe aldrig kommet derhen eller derind; hun beslutter at gaae strax, i sin Uværdighed, just Følelsen af Uværdighed driver hende, altsaa er Beslutningen at gaae strax — saaledes gjør hun selv Intet, eller hun forstaaer, at hun selv Intet formaaer at gjøre; kan dette udtrykkes stærkere, end naar just Følelsen af Uværdighed er det, der bestemmer hende“!

Samme Steds S. 18: „Altsaa hvad gjør du denne Kvinde, af hvem vi skulle lære? Svar: Intet, hun gjør slet Intet; hun øver den høie, sjældne, yderst vanskelige, ægte qvindelige Kunst: at gjøre slet Intet, eller at forstaae, at man i Henseende til at finde Tilgivelse Intet formaaer at gjøre selv. „Hvor let“! ja,

hvis ikke just Vægheden var Vanskeligheden. Sandeligen, er den, der overvinder sig selv, større end den, der indtager en Stab: — større end den, der sætter Alt i Bevægelse, for dog selv at gøre Noget, er i Forholdet til Gud og i Forhold til at annamme sine Synders Tilgivelse den, der kan blive ganske stille, for gudfrøgtigt at lade Gud gøre Alt, ganske forstaaende, at han i denne Henseende selv formaaer slet Intet at gøre, at Alt, Alt, hvad et Menneske selv formaaer at gøre, og var det end det Herligste, det meest Forbausende, dog i denne Henseende uendelig er Intet, — hvis det ellers var noget, menneskelig talt, virkelig Gødt, og ikke det svigefulde Hjertes sørgelige Selvbedrag — ja, langt fra at bidrage end det Mindste til i fjerneste Maade at erhverve ham Syndernes Forlabelse, at det meget mere bringer ham i en ny, en ny Taknemmelighedens Gjæld til den uendelige Maade, der ovenikjøbet lod dette lykkes for ham. Nei — o sørgelige Forvildelse, eller frøgtelige Formastelse, om et Menneske end i fjerneste Maade kunde falde paa Sigt! — nei, i Henseende til at erhverve Syndernes Tilgivelse, eller, for Gud formaaer et Menneske slet Intet, hvor skulde det ogsaa være muligt, da jo et Menneske selv i Forhold til det Mindste, han menneskelig talt formaaer, Intet formaaer uden ved Gud".

Samme sted S. 20: „Der er en Trøst, som, medens Christus levede, endnu ikke var blevet til, som han altsaa ikke selv kunde tilbyde Nogen: Trøsten af hans Død som Forsoningen, som Pantet paa, at Synderne ere forladte. I levende Live er Kristus for den med ham Samtidige fortrinsviis Forbilledet, om

han end er Frelseren, og om end hans Liv er Lidelse, saa han end i levende Live kan siges at bære Verdens Synder; men det Fremtrædende er, han er Forbilledet. Og da Christendommen ikke er saadan en Være, den samme, hvo end Forkhynderen er, men er i Forhold til hvo Forkhynderen er, i Forhold til, hvor sanbt Forkhynderens Liv udtrykker Væren; saa viste det sig derfor ogsaa, at naar Christus forkhynder Christendom og som Forbilledet, da kan intet Menneſte heelt holde ud med ham, de falde fra, selv Apostlene. Men saa dør han. Og hans Død forandrer uendelig Alt. Ikke som affkaffede hans Død Betydningen af, at han tillige er Forbilledet, nei, men hans Død bliver den uendelige Trøst, det uendelige Forſtub, at den Stræbende kommer til at begynde med, at der uendelig er gjort Fyldest, at den Tvivlende, den Forsagende hvides det høieste Pant — umuligt at finde noget tilforladeligere! — at Christus er død forat frelse ham, at Christi Død er Forsoningen, er Fyldestgjørelsen“.

Christelige Taler III. S. 58—59: „Nei, viig bort, fordærvelige Sifferhed, frels mig, o Gud, fra nogenſinde at blive ganſte ſikker, bevar mig kun indtil det Øderſte i Uſikkerheden, at det da, hvis jeg anammer Saligheden, maatte være ganſte ſikkert, at jeg faaer den af Naade! Thi dette er da et tomt Spilfægteri, at forſikre, at man troer, at det er af Naade — og ſaa dog at være ganſte ſikker. Det ſande, det væſentlige Udtryk for, at det er af Naade, er netop Uſikkerhedens Frygt og Bæven. Der ligger Troen op“.

Christel. Tal. IV. S. 76: Christi Medarbejder i Forhold til Forsoningen kan du ikke være, ikke i

fjernefte Maade. Du er heel om Skylden, han heel om Fyldestgjørelsen."

Dette turde være tilstræffeligt Bevis for, at S. R. i Kapitlet om Retfærdiggjørelsen af Tro og Maade er saa lutherst som nogen.

II.

I nøje Forbindelse med det foregaaende Spørgsmaal staaer nu ogsaa det om Christendommen som Lidelsens Religion. Det er en af de hyppigst forekommende Misforstaaelser af S. R. Udsagn, den, ifølge hvilken han skal have gjort Christendommen til Selvplageri, der søgte Lidelsen for Lidelsens Skyld. At man skulde søge Lidelsen, har R. intetsteds sagt; derimod har han sagt, at Lidelse i forskjellig Skikkelse, indvortes eller udvortes, dog altid den første, er Christendommens uundgaaelige Betsager, og derfor et væsentligt (men ikke det eneste) Kjendmærke paa, at man er i Christendommen*); thi Christendommen er Aandens Religion, der kræver Forsagelse af Verden og Korsfæstelsen af den gamle Adam i Aandens Tjeneste; men til den gamle Adam hører bl. a. ogsaa vor verdslige Forstand, og at korsfæste denne, som Aabenbaringen kræver, er en Lidelse,

*) Da han i sin første Fædrelandsartikel skildrede Sandhedsvidnet og da „tilsidst ogsaa udviste Blodvidnet," kastede man sig med Begjærlighed over dette, som om han havde gjort Sandhedsvidnet og Blodvidnet enstybt. Denne Forfalskning aflørede han dog allerede i sin næste Artikel i Noten.

som kun den aandløse ikke opbager, men som dog derfor bliver lige stor og vanskelig at bære, da den atter og atter styrter Mennesket i Anfægtelser af det haardeste Slags; og denne Lidelser har den christne altid, omdend han fritoges for enhver anden. Dette udtaler R. f. Ex. i „Affl. Efterskr.“ S. 436, hvor det hedder: „I vor Tid, hvis Tolerance eller Indifferentisme er saa stor, var det vist slet ikke umuligt for en virkelig Christen, der streng mod sig selv ikke besatter sig med at dømme Andre, at kunne faae Lov til at leve hen i Fred; men det forstaaer sig, Martyriet i sig selv: at troe mod Forstand, vilde han alligevel have. I samme Skrift S. 172 hedder det: „Jeg nægter ikke, at det er fornemt at staae saa høit over Christendommen (som de spekulerende Privat-Docenter nemlig); jeg nægter ikke, at det er beqvemt at være Christen og dog være fritaget for det Martyrium, som altid bliver, selv om ingen udbortes Forsølgelse hjemsføger, selv om én Christen forblev ubemærket, som havde han slet ikke levet, det Martyrium at troe mod Forstanden, den Livsfare at ligge paa de 70,000 Fjerne Vand og først der finde Gud.“ Og S. 173: „Der hvor Forstanden fortvivler, er allerede Troen med for ret at gjøre Fortvivlelsen afgjørende, at Troens Bevægelse ikke bliver en Omsætning indenfor Forstandens pruttende Omfang. Men at troe mod Forstanden det er et Martyrium; at begynde at faae Forstanden lidt med sig, er Anfægtelse og Tilbagegang. Dette Martyrium er Spekulantens fri for. At han maa studere, især at han maa læse mange af de moderne Bøger, indrømmer jeg gjerne

er byrdefuldt, men Troens Martyrium er dog noget Andet." — Derfor kommer Talen ogsaa i Rk. Skrifter saa ofte paa Anfægtelsen som religiøs Livelse. Dens Begreb i Almindelighed bestemmer han i „Afls. Efterstr." S. 351, hvor det hedder: Indenfor den religiøse Livelse ligger Bestemmelsen: Anfægtelse, og lader sig kun bestemme der. — — Den er i Gudsforholdets Sphære, hvad Fristelse er i det ethiske Forholds Sphære. — — I Fristelsen er det det Lavere der frister, i Anfægtelsen er det det Højere, i Fristelsen er det det Lavere, der vil forlokke Individet, i Anfægtelsen er det det Højere, der ligesom misundeligt paa Individet vil strække det tilbage. Anfægtelsen begynder derfor først i det egentlige Religiøses Sphære og først der i det sidste Løb, og tiltager ganske rigtigt i Grad med Religiøsitet, fordi Individet har opdaget Grænsen, og Anfægtelsen udtrykker Grænsens Reaction mod det endelige Individ. Det var derfor blind Alarm, som viist blev i det Foregaaende, naar Præsten om Søndagen siger, at der i Kirken er saa godt at være, og at vi, dersom vi turde blive der, nok vilde blive saalige, men vi maae ud igjen i Verden. Dersom et Menneske nemlig fik Lov at blive der, saa vilde han opdage Anfægtelsen og vilde maaskee komme saa galt fra det Stykke Arbejde, at han ikke just vilde takke Præsten derfor*).

*) Indbegrebet af alle en Christens Lidelser er givet i Pseudonymen Anti-Climacus Skrift „Indøvelse i Christendom," til hvilket der derfor i Almindelighed kan henvises.

I et af sine tidligere pseudonyme Skrifter, „Stadier paa Livets Vej“, taler han ogsaa oplysende Ord om de religiøse Videlsers. Efter nemlig at have paadist, hvorledes Poesien kun interesserer sig for visse privilegerede Videlsers og blandt andet hylder det Princip, „at Sundhed alene er elskværdig“, lader han Pseudonymen, Frater taciturnus fortsætte saaledes, S. 356—57: „I denne Nød, naar det, man har lært af Poesien, ikke forsoner En med Virkeligheden, viser det Religiøse sig og siger: enhver Videlse er commensurabel for (kan forholde sig til og maales med) Ideen, og saasnart Forholdet til Ideen er der, har den Interesse, ellers er den fordømmelig, og det er den Videndes egen Skyld. — Men hvilket er det Idee-Forhold, hvorom der kan være Tale? Naturligvis et Guds-Forhold. Videlsen er i Individet selv, han er ingen æsthetisk Helt, og Forholdet er til Gud. Dog maa der holdes igjen, thi ellers bliver det Religiøse saa vældigt, at det gaaer lige til den modsatte Yderlighed og siger: „Halte, Krøblinge, Fattige, det er mine Helte, ikke de Privilegerede,“ hvilket vilde være ubarmhjertigt af det religiøse, der dog er Barmhjertigheden selv. — At det forholder sig saaledes med Videlse fra det religiøse Standpunkt seet, veed jeg deraf, at jeg kan sætte to Mennesker sammen, der sige det Samme. Feuerbach, som hylder Sundheds-Principet, siger, at den religiøse Existent (nærmest den kristelige) er en bestandig Videlseshistorie, han beider En blot at betragte Pascals Levnet; og han har nok. Pascal siger ganske det Samme: Videlse er en Christens naturlige Tilstand (ligesom Sundhed det sandelige Menneskes), og han blev en Christen og

talte af sin christelige Erfaring." Om Selvplageriet taler han i samme Skrift S. 363, hvor det hedder: „Forsaauidt Selvplageri æsthetist seet er comist, er det religiøst seet for dømmeligt. En religiøs Helbredelse naaes ikke ved Patteren, men ved Angeren: at Selvplageriet er en Synd som andre Synder." Men derpaa udbifles, hvorledes det at undgaa Selvplageriet ikke skal bestaa i den æsthetiske Tryghed, som enhver Vykens Pamphilius kan have, der tilfældigviis ikke rammes af udbortes Tilfiskelser; thi den religiøse opbager bestandig ved sig selv den Fare, hvori han svæber, men da gjælder det i samme Dieblis at være glad. „Hvor ligger altsaa Selvplageriet?" hedder det S. 365. „Det ligger paa Halvveien. Det ligger ikke i det Første (at opbage Faren og Forsærbelsen), thi saa taler jeg æsthetist, men det ligger i, at man ikke kan trænge igjennem til Glæden. Og dette er ikke comist, siger den Religiøse, det er ei heller til at vække æsthetiske Taarer, thi det er for dømmeligt, og man skal igjennem; Enhver, der ikke kommer igjennem, har selv forstøldt det." — For ogsaa af hans opbyggelige Skrifter at ansøre et Sted, hvoraf hans Mening er tydelig, og hvoraf det navnlig fremgaaer, at han ingenlunde raadebe til at søge Videlser, vil jeg affrive hvad der læses i „Christelige Taler" III. S. 32: „Langtfra utaalmobigt og hidstigt at tilsthynde Nogen til utaalmobigt og hidstigt at forsøge sig i at forlade alle Ting, hvad Gud maafee ikke fordrer, ikke fordrer af ham, ville vi derimod anprise Oprigtighed, som Gud fordrer af Alle; men det er dog for galt, at gjøre det til en Talemaade, eller i Form af en Talemaade at udfølge det om os

Alle, det, der, naar det bliver virkelig Alvor, kun fuldkommes af Een blandt Tusinder og Tusinder (Talen er om Villigheden til som Apostlene at forlade alt for Christi Skyld). — Maaſtee fordrer Gud det ikke af ham, dette vil ſige, det er forbret af Enhver, men det er ikke ubetinget forbret af Enhver : det er overladt Friheden. Den, der troende og altsaa ydmhygt gjør det, handler chriſteligt; den, der ydmhygt forſtaaer ſig ſelv i ikke at gjøre det, ydmhygt tænker ringe om ſig ſelv, handler ogſaa chriſteligt. Maaſtee fordrer Gud det ikke, det vil ſige, maaſtee fordrer Gud det ikke ſaaledes af os, ſom leve i Chriſtenheden. Og det Frivillige, det frivilligt at forlade alle Ting, er i ethvert Tilfælde kun da det Chriſtelige, naar det, ſom viiſt blev, er forat følge Chriſtum efter, altsaa i Overeensſtemmelse med Guds Forbring; og dette Frivillige er i Chriſtenheden kun da at anpriſe, naar det for Gud forſtaaer ſig ſelv i den væſentlige Forſkiel, at Apostlene og de førſte Chriſtne, omgibne af Jøder og Hedninger, det er af Ikke-Chriſtne, gjorde hvad de gjorde. For den, der lever i Chriſtenheden — Eet er der i ethvert Tilfælde han ikke ſkal forlade, ſom Apostelen forlod: Fædrenes Tro; og en egen Vanſtelighed er og bliver det dog med at forfølges, at henrettes ikke af Jøder, ikke af Hedninger, men af Chriſtne — for Chriſtendommens Skyld. — Der var en Tid i Chriſtenheden, hvor man kun meente at kunne gjøre God ſaaledes, at man virkelig forlod alle Ting, flygtede ud i Orkenens Censomhed, eller ſtræbte at blive forfulgt i Stædernes Brimmel. Der gives en anden Maade at gjøre God paa, den, at være ret oprigtig mod Gud. Jeg veed ikke, og derſom

jeg vidste anderledes, haaber jeg til Gud, at jeg skulde vove at tale anderledes, jeg veed ikke, at der nogetsteds ubetinget fordres af et Menneſte i Chriſtenheden forat være en Chriſten og forat være ſalig, at han i bogſtavelig Forſtand ſkal forlade Alt, eller vel endog, at han ſkal offere ſit Liv, blive henrettet for Chriſtendommens Skyld. Men dette veed jeg, at med et uoprigtigt Menneſte kan Gud ikke indlade ſig“.

Dette synes mig at være en ſaare tydelig Tale; men ſaadanne Udtalelſer have de naturligviis ikke havt Tid til at gjøre ſig bekjendte med, ſom det var om at gjøre i en Haſt at ſaa S. R. ſtemplet med Uchriſtelighedens Mærke; dertil var det meget bekvemmere kun at holde ſig til hans ſtærke Ord i „Fædrelandet“ og „Diebliffet“, der ſtille Sagen paa Spidsen, og ſom derfor kunne miſforſtaaes; men ærligt er det ikke. Og ſkal R. fordømmes, fordi han ſagde, at Chriſtendom var Lidelſe, hvad vil man da gjøre ved Luther, der ſagde det ſamme og med ligesaa ſtærke Ord? At dette forholder ſig ſaaledes, ſkal jeg nu fremføre tilſtræffelige Beviſer for ved at lade ham ſelv tale.

60, 88: „Alle Guds udvalgte Børn til enhver Tid bære deres Kors, anfægtes og plages af Djævelen, enhver efter det Maal, ſom Gud tilbeler ham. Derfor ſiger Sct. Paulus (Act. 14, 22): „os bør at indgaa i Guds Rige ved mange Trængſler“; item (2 Tim. 3, 12): „Alle, ſom ville leve gubeligen i Chriſto Jeſu, ſtulle forfølges“. Derfor, vær ikke ſaa kleinmodig og bange, men tag ſaadan Anfægtelſe for et ſikkert Tegn paa, at du har en naadig Gud, fordi du er ligesom hans Søns Gjenbillede, og tvivl ikke paa, at du hører hen i det ſtore herlige Broderſkab

af alle hellige, hvorom Sct. Peder siger: „modstaaer Djævelen med Fasthed i Troen og vider, at Eders Brødre i Verden have netop den samme Lidelse“.

58, 371: „Udenfor Korset og uden Anfægtelse veed ingen, hvad Tro er, og hvor kraftig den er; men i Anfægtelser og Modgang forstaaer man det. Men jeg mener og taler ikke om kjødelige Synder, hvilke ogsaa plage de gudsfrygtige paa deres Vis, men om aandelige Anfægtelser, som kun de forstaa, der have følt og erfaret dem“.

60, 121: „Naar jeg endnu skulde leve en Stund, vilde jeg skrive en Bog om Anfægtelser, uden hvilke intet Menneske hverken kan forstaa den hellige Strift eller lære Gudsfrøgt og Kjærlighed ret at kjende; ja, han kan end ikke vide, hvad Aand er“.

60, 99: „Vor Herre Gud plager alle sine hellige, de maa alle drikke af Kalken. Det gjorde han jo ogsaa mod sin Moder, Maria! Kort, hvad der er ham kjær, det maa holde her. Christne seje, naar de lide; og naar de stride, saa tabe de. Det gruer jeg for“.

58, 373: „Korsets Tro, derpaa kommer det an: thi Troen kan ikke være eller bestaa uden Kors; og naar man er nærvæd at segne under Vyrden, saa seer man, hvad Troen formaaer, og hvad den er: ikke en Spekulation og opdigtet Tanke, men en Hjertets uroffelige Tillid til Gud, som er rettskaffen og et Værk af den hellige Aand selv“.

58, 256: „Et christeligt Levnet bestaaer af 3 Stykker: Troen, Kjærligheden og Korset“.

58, 256: „Uden Kors komme vi ikke til Helligheden“.

58, 411: „Troer du, saa taler du. Taler du, saa maa du lide. Lider du, saa bliver du trøstet. Thi Tro, Besejndelse og Kors høre til hinanden og tilkomme en ret Christen“.

60, 114: „Gud lægger det kjære hellige Kors paa de troende og tugter sine Christne vel for den øvrige Synds Skjld, som endnu er i Rjødets, hvilket raser og stormer i os hele vort Liv igjennem og modstræber Gud. Derfor duer dette Argument ikke, som Fornuften henter ud fra Philosophien og den medfødt Arvesyge, idet den siger: „de fromme og retfærdige skal det gaa vel; de troende ere retfærdige i dette Liv; derfor skal det gaa dem vel“. Men man seer og erfarer jo, hvorledes det gaaer dem, som ville være rette Christne osv“. „O nej“, sagde Dr. Martinus, „det er ikke ret christelig sluttet; thi om de end imputative ere retfærdige af den Grund, at Gud ikke tilregner dem Synden af Naade for Christi Skjld, hvis Retfærdighed han skjænker dem, forat denne nu skal være deres egen, som havde de selv erhvervet den, saa blive de dog, fordi der endnu er Synd tilbage i Rjødets, af den Grund tugtede og plagede, forat samme fra Dag til Dag kan blive rensset indtil Graven. Men naar man siger: de fromme skal det gaa vel, saa er det et Udsagn af Loven, hvilken intet Menneſte fuldkommen kan tilfredsstille eller opfyldte“.

58, 26: „Ogsaa derfor er Christus i dette Liv ubegribelig, fordi Verden lønner sine bedste og troeste Tjenere meget ilde, forfølger, laster, forbømmer og dræber dem som de værste og skadeligste Rjættere og Misbædere. Dertil tier han stille og lader det ske, saa at jeg stundom tænker: Jeg veed næsten ikke, hvor-

ledes det har sig med mig, om jeg prædiker ret eller ej. Dette har ogsaa været Sct. Pauli Anfægtelse og Kval, hvilken han, tænker jeg, ikke har sagt eller kunnet sige til mange; thi hvor kan sige, hvad det betyder, som han udtaler i 1 Korinth. 15, 13: „Jeg døer daglig“?

60, 99: „Vi, som ere døbte, maa holde her og lide, baade active og passive, af Gud, der virker og skaber alt i os, ligesom en Pottemager tilbanner Leret, og af Djævelen og Verden, som plage og martre os tilbørlig, saa at en Christen bestandig kun lider og er en ret Martyr“.

57, 76—77: „Naar Gud prædiker sit Ord, saa følger snart Korset derpaa hos de gudfrøgtige og Christne, som da ogsaa Sct. Paulus bevidner, naar han (2 Tim. 3, 12) siger: Alle, som ville leve gudseligt i Christo Jesu, skulle forfølges. Og den Herre Christus siger (Joh. 15, 20): „En Tjener er ikke større end hans Herre. Have de forfulgt mig, skulle de og forfølge Eder“. Derfor følger Korset visse- lig efter, og i Korset vil Guds Ord blive rettelig forstaaet. Og saadant bevidner ogsaa den Herre Christus, da han siger (Joh. 16, 4): „Dette haver jeg sagt Eder forud, paa det I, naar det nu skeer, skulle tro det“. Det Bærk, som følger derpaa, udlægger Ordet ret og forklarer det, som ogsaa Profeten Esaias siger (28, 19): Vexatio dat intellectum (Ridelse lærer at mærke paa Ordet); og Sirach siger: Non tentatus qualia scit? (den, som ikke er prøvet, hvad veed han?). Skriften forstaaer man ikke, uden man erfarer det i Korset“.

57, 77: „De Gaver, som vor Herre Gud giver Folk her i Verden, dem berøver man ham Eren for; saaledes rose Folk sig af Guds, Magt, Rigdom, Visdom, Kunst osv. Det lader vor Herre Gud nu saaledes passere og finder sig deri; men Guds Ord og Religionen (saafremt den da ellers er retskaffen, ren og uforsalfstet) er det, som han alene vil have og beholde Eren for; som billigt er. Derfor hænger han det kjære Kors om Halsen paa os, som ere rettskafne, tro Lærere: Haan, Forfølgelse, Verden og Djævelen, som holde os i Dmhygghed, at han alene kan beholde Eren, og vi ikke blive hoffærdige. Derfor rimer det sig saa godt, naar En vil søge Ere og Guds i Theologien og ved Guds Ord; det er, som han vilde tage Kul ud af en gloende Dvn: han vilde sikkerlig brænde sig. Derefter vide da enhver Theolog, ja enhver Christen, at rette sig; andet [end Lidelse] kommer der ikke ud deraf, naar han da ikke vil være en falsk Lærer og en Mundchristen“.

I Anledning af Christi Ord, Joh. 16, 33: „Dette haver jeg talt til Eder, paa det I skulle have Fred i mig. I Verden skulle I have Trængsel; men værer frimodige, jeg haver overvundet Verden“ — hedder det 50, 151:

„Derfor siger han her: Lægger Eder min Tale paa Hjerte; thi dertil har jeg talet, at I skulle have Fred i mig. Hvorledes det, eller hvor er saadan Fred? I Verden eller hos Menneffene? Nej (siger han) tænker ikke derpaa; thi deraf bliver der intet. Om ogsaa ingen Efran og intet Mennefte forfølger Eder, saa vil dog Djævelen være efter Eder og plage og martre Eders Hjerte, saa at det vil være Eder

vel saa tungt, ja meget tungere, end om al Verdens Sværb og Vaaben vare rettede imod Eder; som de vel vide, der have erfaret det. Derfor maa en af Demene finde Sted (vil han sige), at I enten ubdendig paa Legemet, eller indvendig i Hjertet maa have Angst og Anfægtelse. Derfor, naar jeg taler saadant til Eder som „I skulle have Fred“, saa forstaaer det saaledes, at I i Verden maa have Angst: „Fred“ betyder „Angst i Verden“; det er nu mit Sprog: „Fred“ betyder „Ufred“, „Lykke“ betyder „Ulykke“, „Glæde“ betyder „Angst“, „Liv“ betyder „Død i Verden“; og omvendt, hvad der i Verden hedder „Ufred“, „Angst“, „Død“, det kalder jeg Fred, Trøst og Liv. Liv er det, Glæde og Trøst er det; men ikke i Verden, men i mig ville I finde saadant, saa at Eders Hjerte ved mit Ord skal blive en Diamant mod al Verden, Djævel og Helvede“.

57, 212—13: „En Christen maa have onde Dage og lide meget; men vor Adam (Kjød og Blod) vil have gode Dage og intet lide; hvorledes rimer det sig nu sammen? Vort Kjød er overgivet til Døden og Helvede, fordi det har fulgt Djævelen og er affaldet fra Guds Bud. Skal nu vort Kjød udløses af Døden og Helvede og atter vindes tilbage fra Djævelen, saa maa det atter holde sig til Guds Bud og vende tilbage til ham, hvilket ikke er andet end at tro paa Christus Jesus, at han er Guds Søn og vor Forløser, og holde fast ved hans Ord. Men Christi Ord er ikke andet end at bære Korset, at have Kjærlighed og Haab i Korset og tro, at han ikke i Evighed vil lade os være plagebe, men redde os og hensejtte os fra dette Liv til hint evige Liv; og i Kjær-

ligheden at have Taalmod, saa at den ene holder den anden, der ogsaa er i Lidelse og holder med Christus, hans Svagthed tilgode. Derfor: hver den, som roser sig af at være en Tilhører og Discipel af Guds Ord og vil være en Christen og blive salig, han maa ingen gode Dage vente her, men have al sin Tro, sit Haab og sin Kjærlighed rettet paa Gud og Næsten; saa at altsaa hans hele Liv intet andet er end lutter Lidelse, Kors og Forsølgelse, al Slags Modgang og Ulykke maa hver Time, ja hvert Dieblis være ham nær“.

60, 111: „Evangeliet kan ikke være uden Forsølgelse. Thi den Mand, som hedder Christus, maa smage Blod; ligesom Moses Hustru forbum sagde til sin Mand Moses (Exod. 4, 24): Du er mig en Blodbrudgom“.

51, 135: „Altsaa seer du, at det er sandt, hvad han (Paulus) siger: „Haabe vi alene i dette Liv paa Christus, da ere vi de elendigste Mennesker paa Jorden“. — — — — Vil du være en Christen og med Alvor tragte efter hint Liv, saa vil du vel saa at føle, hvorledes Djævelen vil gaa løs paa Dig og Christenheden med alle de Kreaturer, som han kan bruge dertil, at han kan strække, bedrøve, ja myrde dig, at du hverken maa have No Dag eller Nat og selv af egen Erfaring maa sige, at der intet elendigere Væsen eller Liv gives paa Jorden end det at være en Christen“.

Man seer altsaa, at Luther ikke giver S. R. det mindste efter i sin Opfattelse af Christendommen som Lidelsens Religion. Jeg gad nu vidst, om man ogsaa om Luther vil sige, at han fremfører Paastande „lige

stik imod det ny Testaments klare Udsagn", saasom „Glæder Eder med de glade"; thi dette kan naturligvis efter deres Fortolkning, der have anvendt det imod S. R., ikke betyde andet end „Fryd dig ved Livet" i disse Ords almindeligste Betydning.

III.

Et Argument, som ikke sjelden er bleven brugt mod S. R. er det, at hans Ord ingen Betydning kunne have for andre Mennesker, da han ikke var en troende: „han siger det jo selv", og kun den troende er istand til at vide, hvad Christendom er. Ganske rigtigt: han siger selv, at han ikke er en troende, og han maatte ikke have været Søren Kierkegaard, om han havde talt anderledes. Intet Menneske formaaer dog at overbevise noget andet Menneske om, at han selv er troende, hverken ved Forsikringer i Ord, thi disse ere kun altfor ofte svigefulde og hykleriske, ej heller ved Gjerninger, hvis inderste Rod dog kun Hjerteligheden seer, medens vi andre kun se den stufende Yderside. S. R. har da sagtens raisonneret saaledes: „at jeg ærligt stræber efter at blive en troende, ved jeg med mig selv; men at jeg skulde udgive mig for at være en troende, jeg, som har saa høj en Forestilling om, hvad dette i Sandhed vil sige, — nej dertil vil jeg aldrig formaae mig. Lad mig saa hellere ligefrem sige: jeg er ingen troende. Vil da en og anden „Præst" tage sig disse Ord til Indtægt, saa angiver han sig kun selv som en Tilhænger af Mundchristendommen, der gjør alting afhængigt af Mundens Forsikring. Kan min hele For-

fattervirkfomhed ikke overbevise Samtiden om, i hvad Retning min Stræben gaaer, saa nyttige Forsikkringer intet, gjøre tvertimod kun Skade". Og derved blev det: han udgav sig ikke for at være en troende, men erklærede, at han egentlig ikke var naaet længere end til et Slags Tøbedom; imidlertid offrede han sit Liv paa at klare Spørgsmaalet om Troen for sig selv og andre. Vil nogen sige, at han gjorde dette af Forsængelighed, da skal hverken jeg eller nogen anden kunne modbevise ham, ligesaa lidt som han selv skal kunne bevise det. Jeg skal nu blot til Sammenligning anføre nogle Ytringer af Luther om Troes-sikkerheden.

58, 368: „De rettskafne troende mene bestandig, at de ikke tro; derfor kæmpe, brydes, vride, beslitte og umage de sig uden Ophold for at opretholde og forøge deres Tro. Saaledes gaaer det ogsaa de gode og kunstforstandige Bærfmestere: de se og mærke altid, at der ved deres Værk ere nogle, ja mange Mangler og Fejl; men Fusterne indbilde sig, at der intet mangler dem, men at alt, hvad de gjøre og foretage sig, er ret fuldkomment“.

58, 384: „Intet er stabiligere, end at man anmaser sig, at man troer og kan sit Evangelium godt; saaledes som de veltilfredse, væmmelige Aander gjøre, der mene, at, naar de have hørt eller læst en Prædiken eller to, saa have de slugt den Hellig-Aand med Hud og Haar, forstaa nu alt, opdigte og brømme dem selv en Tro, da det dog alene er Guds Værk; leve saaledes i stor Sikkerhed og mene, at de allerede ere salige i deres Værk og med deres Gjerning. Men

andre mene, at de ville bruge en saadan Erkjendelse i deres Dødsstund.

58, 385: „Jeg har troet Paven og Munkene i alt“, sagde Dr. Martinus; „men hvad Christus nu siger, han som dog ikke lyver, det kan jeg ikke tro. Det er dog en fortrædelig Ting; vi ville gemme det til hin Dag“!

58, 397: Da man ved Vordet hos Dr. M. Luther sang Texten af Propheten Hoseas: „det siger Herren“ (hvillen Josquinus havde sat i Musik), sagde han til Dr. Jonas: „Saa libet som I tro, at denne Sang er god, saa libet troer jeg, at Theologien er sand. Jeg har min Råthe kjær, ja jeg har hende kjærere end mig selv (det er visselig sandt), det vil sige, jeg vilde hellere dø, end at hun og Smaaabørnene skulde dø“. Jeg har vel Christus kjær, der med sit Blod har udløst mig fra Dævelens Magt og Tyranni, men min Tro skulde billigvis være meget større og heftigere. Al, Herre, gaa ikke i Rette med din Tjener“!

IV.

Endnu et Punkt kan jeg ikke forbigaa i disse sammenlignende Betragtninger, fordi det har havt saa stor Indflydelse paa Bedømmelsen af S. R.s Optræden: jeg mener alt, hvad der angaaer hans Udtalelsers Form, Heftheden, Bitterheden, „de sære Fagter“ osv.

Naar en Mand har levet for en Ide, som ganske har fyldt hans Sjæl; naar han har besluttet at sætte sit Liv ind paa Gjennemførelsen af denne Ide, og nu

endelig det afgjørende Dieblif kommer, da han, støttende sig paa sin konsekvent udviklede Tanke og sifter i sin Sag skal til at sætte Ideen ind i det virkelige Liv, saa har en saadan Mands Sjæl en Spændkraft, der ikke lader sig maale med nogen af Hverdagslivets Gradmaalere. Angaaer nu tilmed Ideen det højeste for ethvert Menneſte, Salighedsſagen, ſaa bidrager naturligviis denne Indholdsſylde uendeligt til at forøge hin Spændkraft og gjør Ideens Bærer uendelig ligegyldig for ethvert underordnet Henſyn til de Former, ſom ellers gjælde i det daglige Livs lidenſtabsløſe Samkvem. Men jo mere fremmed nu Samtiden er for den hele Ide, jo mere dorſt og dødt og tankeløs den ſtore Mængde har levet hen i en magelig Glendrian, der nu trues med Undergang af hin Ide, med deſto dummere Dine vil den glo paa en ſaadan Særling, (forſaavidt den er indifferent), og af deſto ſtørre Forbittrelſe vil den optændes mod en ſaadan Uroſtifter (forſaavidt den er intereſſeret). Den førſte Klasse bærer ſig da ad ſom den aldeles umuſikaliſte, der hører et Muſikſtykke forebrage af en udmærket Virtuos, men ſom gjør underlige Grimacer med Anſigtet eller Fagter med Kroppen; medens den muſikaliſte Tilhører kun tilegner ſig det muſikaliſte Indtryk og ſlet ikke ſeer Fagterne, ſaa ville diſſe derimod være det eneſte Udbytte, ſom den umuſikaliſte bringer med ſig fra den hele Præſtation, og han vil vide nøjagtigt at ſkilbre, hvor forunderligt det dog var at ſe den Mand ſpille. Med Henſyn paa en Forfatter har Johannes Climacus i Aſſl. uvid. Eſtſkr. S. 197 brugt følgende Sammenligning: „Derſom en Mand vilde ſtaa paa eet Been, eller i en ſnurrig bandsende Stilling ſvinge

med Hatten, og i denne Attitube forebrage noget Sandt, saa vilde hans saae Tilhørere dele sig i to Classer; og mange fik han ikke, da de fleste strax vilde opgive ham. Den ene Klasse vilde sige: hvor skulde det kunne være det Sande han siger, naar han gesticulerer saaledes; den anden vilde sige: ja hvad enten han nu slaaer Entrechats eller han gaaer paa Hovedet, om han saa slog Kulbøtter, det han siger er sandt, det vil jeg tilegne mig og lade ham fare. Saaleedes ogsaa med Experimentet (Talen er om „Gjentagelsen, psykologisk Experiment“). Er det Udsagte den Skrivendes Alvor, saa beholder han Alvoren væsentlig for sig selv; opfatter den Modtagende det som Alvor, gjør han det væsentligen ved sig selv, og dette er netop Alvoren, og allerede i Barne-Underviisningen gjør man jo Forskjel mellem „Udenadslæsning“ og „Forstandsspøvelse“, hvilken Forskjel ofte er paafaldende nok i Forhold til den systematiske „Udenadslæsning“. Experimentets Mellemværende begunstiger de Tvendes Inderlighed bort fra hinanden i Inderlighed. — Er nu den samtidige interesseret i Sagen, saaledes at han seer sin Interesse truet, da vil han oprøres, men naar han i sin Afmagt ikke troer at kunne bekæmpe Ideen selv med Held, saa bekæmper han dens Fremtrædelsesform; og det gaaer bedre. Saa indhyller han sig i præstelig Alvor og Værdighed og taler med Indignation om Videnskaben, som fulgte det af sig selv, at denne i og for sig og altid var uchristelig. Saa veed man intet, slet intet om den Stilling, Kristus selv indtog ligeoverfor Hykleriet og Gudsbespottelsen; derom ties der; thi det gaaer dog ikke an at kalde det en „sagtmobig Tilrettevisning“, naar

Christus kalder Phariseerne „Dienstkælle“, „Ogleæt“, „falkede Grave“ osv., eller naar han vælter Bezele-
rernes Borde, snoer Reb og jager Kræmmerne ud
af Tempelets Forgaard. Kan sligt gøres uden Vi-
denskab?

Og nu Luther! Ja man behøver kun at nævne
hans Navn, for hos enhver, der kender en Smule
til hans Skrifter, at fremkalde Forestillingen om en
Mand, der ikke lagde noget Skjul paa sin Videnskab,
men som ogsaa vidste, hvad denne Videnskab var
værd, naar det gjaldt de højeste Interesser. Vil
man have et Exempel paa, hvorvidt Videnskaben kunde
føre ham, dette Guds udvalgte Kedskab, saa høre
man ham tale ret menneskeligt om sit af Paven for-
spildte Ungdomsliv. Det er i en Prædiken over
det 24de Kap. af Matthæus, at han taler saaledes,
45, 156:

„Derfor kan jeg ikke lide, at man endnu vil
besmykke og undskylde Pavedømmet. Jeg kan ikke
noksom hævne mig paa ham; thi den Skade, som
han har anrettet, er for stor. Man kan ikke nok-
som udstjælpe og skamskjænde Paven. Kun ingen
Barmhertighed med ham! thi han har ogsaa behand-
let os med al Ubarmhertighed, ogsaa legemligt;
Thi han har henrettet Kejsere som Skjelme og Rid-
dinger. Og det kunde man endda finde sig i; men
at han har ladet mig tilbringe min skjønne Ung-
dom saa jammerligt og dertil endnu saaledes mar-
tret og plaget min Samvittighed, at jeg endnu
den Dag idag ikke kan være tilfreds, — det er for
meget“.

Men ogsaa naar han ikke selv er i Ridenstab
veed han retteligt at vurdere denne, naar den viser sig
som Nidkjærhed for Guds Rige. I Anledning af
Kræmmernes Uddrivelse af Templet. (Joh. 2, 14—17)
komme Disciplene til at tænke paa de Ord af Psal-
misten: „Nidkjærhed for dit Hus haver fortæret mig.“
Herom siger Luther i en Prædiken over dette Sted,
46, 190: Dette Udsagn, som Disciplene i Almindel-
lighed forstaa om alle gode Prædikanter og Lærere,
som føre Guds Ord i Munden og skulle regjere
Guds Folk og maa have Nidkjærhed osv., udtøbe de
nu paa Christi Gjerning, at han bærer sig ad som
den, der elsker Gud og mener det alvorligt med
Kirken: en saadan kan ikke andet end ivre, lad saa,
hvo der vil, forarge sig derover. Selv om gudsrøgtige
Hjertter sige, at man gjør for meget af det, saa staaer
dog skrevet, at alle Christne skulle have denne Nid-
kjærhed, men fornemmelig Messias“.

57, 209: „Da Dr. Martinus blev haardt til-
talt af en ung Fyrste, der bebrejdende spurgte ham,
hvorfør han dog skrev saa heftigt og angreb Folk saa
haardt, sagde han: „Vor Herre Gud maa først lade
en god Pladskregn med Tordenveir gaae forud og
dernæst lade det regne smukt jævnt, saa fugter det
igjennem. Item: En Pile- eller Hassel-Røvst kan jeg
stjære til med en Brødkniv, men til en haard Eg
maa man have Vil og Dre: man kan endda knap
fælde og spalte den.““

58, 428—29: „Jeg har,“ sagde Dr. M. L.,
„intet bedre Værk end Brede og Iver; thi naar jeg
vil digte, skrive, bede og prædike vel, saa maa jeg
være vreb; da strømmer Blodet friskt igjennem Arterne,

min Forstand skjærpes, og alle ullystelige Tanter og Anfægtelser vige."

60, 112: „Naar jeg ikke havde været bidst, saa havde Paven ædt mig op: Nisi ego fuisset mordax, Papa fuisset vorax. Han havde ædt og opslugt os allesammen. Jeg er for Paven en Brasen med spidse Skjæl, som han ikke kan sluge. Han har i mig fundet et Pindsvin at tygge paa."

Dem, der forargedes over hans Optræden som Uroftifter, henviser han til Apostlene paa Pindsefesten, da de uden at spørge om Forlov hos Præster og Leviter, traadte dristigt frem, lukkede Munden frist op og udskjældte alle Folk, baade høje og lave, for Mordere, Slynkler og Forrædere, som havde dræbt Rivets Fyrste. Derpaa fortsætter han saaledes 58, 155: „Og en saadan Aand har ogsaa Apostlene og Disciplene paa den Tid haft nødig, ligesom ogsaa vi den Dag idag have den nødig. Thi man giver ogsaa os, ligesom Apostlene, Skjld for, at vi ere Oprørere, at vi adstille Kirkens Enighed, og hvadsomhelst der fleer af ondt, det, siger man, fleer for vor Skjld og ved os. Tilforn under Pavedømmet, hedder det, var det ikke saa slemt; men nu, da disse Lærere ere komne, har al Slags Ulykke indfundet sig: Dyr-tid, Krig og Tyrken. Alt det give de vor Prædiken Skjld for, og naar de kunde bestjld os for, at Djævelen er faldet ned fra Himmelen, ja at vi havde korsfæstet og dræbt Christus, saa vilde de ikke unblade det. Derfor have vi ogsaa den Hellige Aands Pindseprædiken nødig, paa det at vi kunne være ved godt Mod og glade foragte saadanne Bestjldninger, og at den kan give os Hjerte og Mod til at bryde

igjennem, forarge sig hvo der vil, og at vi, hvor meget man end laster os, og hvormange Partier og Sekter der end opstaa, dog ikke bryde os derom. — Thi det er Evangeliets Væsen og Egenstah, at det er den taabelige forargelige Prædiken, som allevegne i Verden forkastes og forbømmes."

58, 256: „Evangeliet kan ikke prædikes uden at „røre Blodet“ (ohn Rumor)."

Saabanne Yttringer som de her anførte, hvilke naturligvis kunde forøges i det uendelige, vilde fuldt saa vel egne sig til geistlig salvelsesfuld Afftraffelse som G. Ks. lidensfabelige Ord, men — hvor man det ligeoverfor Luther?

Ogsaa Latterens Anvendelse i den christelige Discussion har gammel Hævd. Luther anvendte den, som bekjendt, ofte, og da jeg ikke troer at dette trænger til nogen Godtgjørelse ved Citater, saa vil jeg hellere til Slutningen vise, at man selv fra de ældste Kirkefædre kan hente Bidnesshjør om dens Berettigelse paa dette Gebet. Tertullian figer saaledes i sit Skrift adversus Valentinianos Kap. 6:*) „Hvis der ogsaa hist og her vil blive leet, saa vil det være i Medfør af Gjenstandens egen Bestaaffenhed. Meget fortjener kun Gjendrivelse paa den Maade, at man

*) Si et ridebitur alicubi, materis ipsis satisfiet. Multa sunt sic digna revinci, ne gravitate adorentur. Vanitati proprie festivitas cedit. Congruit et veritati ridere, quia lætans, de æmulis suis ludere, quia secure est. Curandum plane, ne risus ejus rideatur, si fuerit indignus. Ceterum, ubicunque dignus risus, officium est.

ikke ved Alvorlighed viser det Grefthgt. Til forsængelig Tomhed svarer ret egentlig Munterhed. Og saa for Sandheden passer det sig at le, fordi den er glad, at spotte over sine Modstandere, fordi den er tryg. Man maa kun passe nøje paa, at ikke dens Latter igjen bliver latterlig, nemlig hvis den er ufortjent; men forresten, hvorfomhelst Latteren er fortjent, der er den Pligt. „Og den saakaldte Clemens Romanus, der i sine recognitiones lader Apostelen Peder indlade sig i offentlige Disputer med den bekjendte Simon magus, tager ikke i Betænkning i anden Bogs 52de Kap. at lade Peder opvække en Stoggerlatter hos hele Forsamlingen; derpaa hedder det: *)“ og da Simon saae Peder le tilligemed hele Følket, sagde han: leer du, Peder, naar Tiden er om saa vigtige og ophøjede Gjenstande?“ Enhver af vore „alvorlige“ Præster vilde have sagt ganske det samme.

*) Et Simon videns cum omni populo ridentem Petrum: rides, inquit, Petre, quum sermo de tantis rebus et tam eminentibus habeatur.

Indhold.

	Side
I. Om Gjeringernes Forhold til Troen og Naaden . .	7
II. Om Christendommen som Lidselse	30
III. Om Troesfitterhed	43
IV. Om polemiske Former	45

www.libtool.com.cn

Paa mit Forlag er udkommet:

Bindeshøll, S. C. W., hvad skal man forstaae ved det Ord
Folkekirke? 20 f.

Boesen, J. F. Den christelige Daab. 16 f.

Clemens Johannes. Lærebog i den bibelske Historie, ind-
bunden 36 f.

Faber, N. Katechetik. 1 Bd. 1.

Feld, S. M., kort Udvikling af Dr. M. Luthers lidende Kate-
chismus. 16 f.

Gram, C. F., Efterklang af Søndags- og Festsdagsevan-
geliene. 72 f.

Hagenbach, Dr. R. N., den christelige Kirke i de 6 første
Aarh. I.—II. 3 Bd. 48 f.

— — det 18—19 Aarh. Kirkehistorie 1—4 S. à 28 f.
(Fortsættes).

Hansen, N. P., Efterladte religiøse Digte. 32 f.

Hass, L. D., Mormonernes Lærdomme, Oprindelse og Frem-
gang. 16 f.

Jacobsen, Chr. P., Leilighedstaler. 72 f.

Kingo, Th., Psalmer og aandelige Sange ved Fenger. 2det
Oplag. 48 f.

Luplau, Reformationens Indførelse i Danmark. 16 f.

Marheinecke, Udkast af den praktiske Theologi, overs. af Lic.
J. F. Hagen. 72 f.

Matthies, Propædæutik til det nye Testaments Theologi. 64 f.

Müller, Ludv. Chr., den bibelske Historie, 2det Oplag, ind-
bunden. 1 Rdlr. 88 f.

Pavehat, ingen, af en Katholik. (Abbed de Lammenais). 40 f.

Postille, evangelist. Prædikener til hver Søn- og Fesdag i
Aaret. Samlede af Damhær, J. N. 1 Rdlr. 48 f.

Sinding, P. Chr., Beskrivelse over de geistlige Embeder i
Slesvig. 64 f.

Suhr-Bloch, Kalbslexikon over alle danske geistlige Embeder.
2 Rdlr. 48 f.

Veillodter, B. N., Tanker over Liv, Død og Udsædelig-
hed. 56 f.

Drum. Sandhedsvidneskriden. 24 f.

J. H. Eibe,

Løvstræde 122 i Stuen til Høire.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

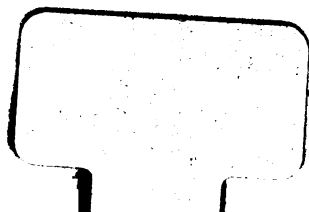
www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

www.libtool.com.cn